

# ЗВІТ З ПЕРЕВІРКИ НА ПЛАГІАТ

ЦЕЙ ЗВІТ ЗАСВІДЧУЄ, ЩО ПРИКРПЛЕНА РОБОТА

**Головань**

БУЛА ПЕРЕВІРЕНА СЕРВІСОМ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ПЛАГІАТУ MY.PLAG.COM.UA І  
МАЄ:

СХОЖІСТЬ

**15%**

РИЗИК ПЛАГІАТУ

**56%**

ПЕРЕФРАЗУВАННЯ

2%

НЕПРАВИЛЬНІ ЦИТУВАННЯ

0%

Назва файлу: Головань.docx

Файл перевірено: 2024-06-11

Звіт створено: 2024-06-11

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ  
НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА  
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра підприємництва, менеджменту та туризму

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНИЙ

Зав. кафедрою

к.е.н., доцент Панкова М.О.

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА (77.93.36.128)

МОТИВАЦІЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЯК ЗАСІБ  
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА

Виконав

ст. гр. – ПТБ-120

\_\_\_\_\_

О.Р.Головань

Науковий керівник

к.е.н., доцент

\_\_\_\_\_

М.О.Панкова

Запоріжжя

2024

## ЗМІСТ

### ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ([dspace.wunu.edu.ua](https://dspace.wunu.edu.ua)) Сутність та види інфраструктури підприємства

1.1 Сутність виробничої інфраструктури підприємства

1.2 Сутність соціальної інфраструктури підприємства

1.3 Проблема збалансованості розвитку виробничої та соціальної інфраструктури

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. Аналіз ([dspace.wunu.edu.ua](https://dspace.wunu.edu.ua)) інфраструктури підприємства

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

2.2 Оцінка виробничої інфраструктури підприємства

2.3 Оцінка соціальної інфраструктури підприємства

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. Напрямки удосконалення інфраструктури підприємства

Висновки до розділу 3

### ВИСНОВКИ

Список використаних джерел ([dspace.wunu.edu.ua](https://dspace.wunu.edu.ua))

## ВСТУП

В умовах переходу до ринкових відносин і одночасної гуманізації всього суспільного виробництва пріоритетного розвитку потребують насамперед ті господарські системи, які пов'язані з безпосереднім задоволенням потреб населення (послугами) і одночасно виступають елементом інфраструктури ринку. До таких найважливіших функціональних підсистем належать виробнича і соціальна інфраструктури.

Сучасна українська економічна енциклопедія наводить близьке за змістом визначення понять виробничої та соціальної інфраструктури. Виробнича (економічна) інфраструктура – будівництво шосейних доріг, каналів, мостів, портів, аеродромів; всі види транспорту (автомобільний, залізничний, авіаційний, водний); зв'язок, енергопостачання, [socrates.vsau.org](http://socrates.vsau.org) санітарно-технічне обслуговування.

На прикладі розглянемо елементи виробничої та соціальної інфраструктури Комунального підприємства «Веселівський психоневрологічний інтернат» Запорізької обласної ради.

## РОЗДІЛ 1.

### СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

#### 1.1 Сутність виробничої інфраструктури підприємства

Інфраструктура - це ([socrates.vsau.org](http://socrates.vsau.org)) сукупність цехів, дільниць, господарств та служб і відділів підприємства, які забезпечують оптимальні темпи його виробництва та соціального розвитку. У залежності від функцій розрізняють виробничу і соціальну інфраструктуру підприємства.

**Виробнича інфраструктура** - це ([ela.kpi.ua](http://ela.kpi.ua)) комплекс цехів, дільниць, господарств та служб, які обслуговують основне виробництво й створюють сприятливі умови для його ефективного функціонування. ([elearn.nubip.edu.ua](http://elearn.nubip.edu.ua))

Виробничу інфраструктуру складають:

- Транспорт
- Зв'язок
- Електроенергетика
- Кредитно-фінансові заклади
- Спеціалізовані галузі ділових послуг ([ela.kpi.ua](http://ela.kpi.ua))

Основним завданням виробничої інфраструктури є забезпечення безперебійного та гармонійного розвитку основних сфер комплексу, створюючи умови для ефективного використання його ресурсного потенціалу. Підтримуючи основне виробництво, інфраструктура має забезпечувати як отримання необхідних обсягів сільськогосподарської сировини, так і її ефективну переробку та використання.

Зростаюча роль і значення виробничої інфраструктури підприємства полягає в наступному:

- 1) **підвищення рівня механізації** ([dspace.nua.kharkov.ua](https://dspace.nua.kharkov.ua)) та автоматизації виробничого процесу збільшує обсяги і складність ремонту і введення в експлуатацію обладнання, що вимагає розширення інструментів, оснащення і пристроїв;
- 2) перехід на нові технології і прискорення режиму технологічного **обладнання підвищують вимоги до якості і збільшують потребу в різних видах енергії;** ([dspace.nua.kharkov.ua](https://dspace.nua.kharkov.ua))
- 3) складність виробничого процесу і поглиблення зв'язку всередині виробництва збільшують обсяг транспортних робіт;
- 4) навантаження на комунікаційну мережу компанії постійно зростає.

Прогрес у розвитку машин і технологій основного виробництва вимагає відповідних змін виробничої інфраструктури підприємства. **Підвищення рівня механізації** ([dspace.nua.kharkov.ua](https://dspace.nua.kharkov.ua)) та автоматизації виробничого процесу значно розширює асортимент інструментів, оснастки та пристосувань за рахунок збільшення обсягу та складності робіт, пов'язаних з ремонтом, обслуговуванням та налаштуванням обладнання. Перехід на нові технології і прискорення технічної роботи обладнання підвищують вимоги до якості і потреба в різних видах енергії. Обсяг транспортних робіт збільшується через складність виробничого процесу та поглиблення виробничих зв'язків декомунізації між підрозділами. Навантаження на комунікаційну мережу компанії постійно зростає. Все це значно підвищує роль і важливість виробничої інфраструктури компанії.

Виробнича інфраструктура має значний вплив на економіку підприємства. При сучасній ситуації на виробництві в сфері обслуговування виробництва на різних підприємствах працює 45-50% від загальної чисельності персоналу. Він має такий характер, що дуже складно механізувати великий обсяг робіт з технічного обслуговування основного виробництва, а також багато допоміжних та ремонтні роботи.

Відділ виробничої інфраструктури не бере безпосередньої участі у виробництві спеціальної продукції, але за допомогою своєї діяльності працює в допоміжних підрозділах, щоб забезпечити нормальні умови праці на підприємстві і основні виробничі одиниці, в яких продукт виробляється (виконується робота) і споживається підприємством. Обслуговуючі господарства надають виробничі послуги основним і допоміжним підрозділам підприємства, а також соціальній інфраструктурі.

Всі сучасні промислові підприємства використовують широкий спектр технічного обладнання (інструменти, прес-форми, макети, верстати, слюсарні інструменти, штампи і т.д.). Асортимент технічного обладнання і ступінь його складності постійно зростають. Витрати, пов'язані зі зносом, ремонтом і відновленням технічного обладнання, складуть значну частину виробничих витрат промислових підприємств. Таким чином, в загальних витратах на освоєння нової продукції машинобудування витрати на проектування і виготовлення технічного обладнання складають більше 50%.

**Виходячи з вимог сучасного виробництва, інфраструктура підприємства повинна** відповідати наступним вимогам:

- Носити профілактичний характер, запобігати **можливі порушення нормального і безперервного ходу основного виробництва.**
- Забезпечувати гнучкість, безперервність і мінімальну реструктуризацію **при переході виробництва з (referat-ok.com.ua)** одного продукту на інший.
- Сприяння впровадженню технічного та організаційного регулювання допоміжних процесів
- Сприяти виробництву високо якісної продукції за низькою ціною

Необхідними умовами для нормального протікання виробничого процесу на підприємстві є: підтримка машин і обладнання в робочому стані. Своєчасне забезпечення робочого місця сировиною, матеріалами та інструментами. Енергопостачання агрегату енергією, виконання транспортних



робіт. Компанії використовують концепцію систем технічного обслуговування виробництва, щоб декомунізувати всі ці процеси разом.

У сучасній системі організації промисловості за відсутності підприємств професійного обслуговування підприємства змушені розвивати власні цехи, ферми і сервісні комплекси для обслуговування великих виробництв.

Розвиток виробничої інфраструктури має значний вплив на підвищення ефективності підприємства з наступних причин:

1. Оптимізуючи бізнес-технології, можна знизити виробничі витрати в процесі переміщення за рахунок елементів інфраструктури (транспортні витрати, навантаження і розвантаження, зберігання, продаж);
2. Зниженню витрат на робочий час, пов'язаних із затримкою і неповною поставкою виробничих інструментів;
3. З підвищенням рівня надання інфраструктурних послуг і прискоренням надання споживачам засобів виробництва можливе підвищення мобільності виробничих ресурсів і зменшення кількості виробничих запасів, необхідних на різних етапах процесу передачі продукції (в мережі поставок і розподілу для виробників). "на колесах" для споживачів);
4. Створення умов для подальшого поглиблення поділу праці в соціальному масштабі;
5. Скорочення часу простою під час ремонту.

Прогрес у розвитку машин і технологій основного виробництва вимагає відповідних змін виробничої інфраструктури підприємства. Підвищення рівня механізації та автоматизації виробничого процесу значно розширює асортимент інструментів, інструментів та аксесуарів за рахунок збільшення обсягу та складності робіт, пов'язаних з ремонтом, обслуговуванням та налаштуванням обладнання. Перехід на нові технології і прискорення технічної роботи обладнання підвищують вимоги до якості і потреба в різних

видах енергії. Обсяг транспортних робіт збільшується через складність виробничого процесу та поглиблення виробничих зв'язків декомунізації між підрозділами. Навантаження на комунікаційну мережу компанії постійно зростає. Все це значно підвищує роль і важливість виробничої інфраструктури компанії. Водночас це піднімає питання про раціональну організацію виробничої інфраструктури.

По-перше, реструктуризація підприємств, що призвела до формування окремих спеціалізованих галузей, була орієнтована на індивідуальний попит на їхні послуги. Всесвітня практика організації технічного обслуговування піднімає питання про доцільність наявності засобів прямого технічного обслуговування і допоміжних засобів на великих промислових підприємствах.

По-друге, підвищення технічного рівня основного виробництва ([studfile.net](http://studfile.net)) прищеплює підтримку допоміжних робочих місць, виводить їх на загальний рівень, збільшує їх роль у виробничому процесі в міру збільшення складності технічного процесу, розширюється обсяг праці допоміжних робітників і складність Робі для обслуговування виробництва. Найближчим часом роль допоміжних і службових функцій істотно зміниться і стане визначальною. Отже, це вимагає зміни підходу до форм і методів організації догляду і сприяє появі нових професій ([studfile.net](http://studfile.net)) з багатогранними функціями.

Виробнича інфраструктура забезпечує комфортні умови праці, зростання і розвиток, а також поступові структурні зміни. Задоволення потреб населення пов'язане з соціальною та промисловою інфраструктурою. Іншими словами, сама економіка визначає постійну взаємодію всіх видів інфраструктури.

## 1.2 Сутність соціальної інфраструктури підприємства

Соціальна інфраструктура підприємства-це набір відділів підприємства, які забезпечують задоволення соціальних і культурних потреб співробітників підприємства. Зазвичай він складається з відділів громадського харчування, медицини, дошкільних навчальних закладів, навчальних закладів, житлово-комунального господарства, відпочинку, фізичної культури та спорту.

Забезпечення соціальних потреб здійснюється певним відділом соціальної інфраструктури підприємства. Їдальні, кафе, кіоски; лікарні, поліклініки, пункти першої допомоги; власне житло, заклади побутового обслуговування; **школи, професійно-технічні училища, (ir.kneu.edu.ua)** вищі навчальні заклади (факультети, курси); дитячі садки та дитячі садки, бібліотеки, клуби; житлові будинки та бази відпочинку, літні табори для школярів, Спортивні комплекси та ін.

Діяльністю підрозділу соціальної інфраструктури керує заступник операційного директора з кадрів та соціальних питань. В даний час це залежить від відділів кадрів, технічної освіти, адміністрації, економіки, житлово-комунального господарства, які безпосередньо контролюють діяльність **установ соціальної інфраструктури підприємства.**

**Вирішення** проблеми соціального розвитку персоналу компанії-один з найважливіших факторів **підвищення ефективності виробництва.** Сучасні економічні умови висувають високі вимоги до працівників **загальної освіти, професійної підготовки** та рівня творчої діяльності. Подальший розвиток людських здібностей **є необхідною передумовою (ir.kneu.edu.ua)** для їх успішної роботи, що пов'язано не тільки з використанням сучасних машин і механізмів, а й з розвитком технологій і технологій, з використанням наукових досягнень у виробництві. **План соціального розвитку розробляється на підприємстві для задоволення соціальних потреб** співробітників.

План являє собою усталену і фінансово **забезпечену систему заходів, спрямованих на поліпшення соціальної структури персоналу підприємства,**

поліпшення умов праці і життя працівників, поліпшення соціально-культурних послуг і підвищення трудової активності.

Обов'язковою умовою ефективного управління персоналом на підприємстві є прогнозування змін у соціальній структурі трудового колективу. (ir.kneu.edu.ua) Декомунізація, отже, встановлення необхідних відносин між різними групами працівників за ознакою статі та віку спрямоване на своєчасне задоволення кадрових потреб поточного виробництва. Характер і зміст (ir.kneu.edu.ua) роботи, яка формується під впливом науково-технічних досягнень, впливає на професійну та кваліфікаційну структуру колективу. У тій же частині плану соціального розвитку важливе місце відводиться заходам щодо підвищення загального і спеціального рівня підготовки працівників і скорочення плинності кадрів.

З точки зору соціального розвитку, як правило, необхідно забезпечити дотримання санітарно-гігієнічних умов праці (зниження рівня шуму, вібрації, пилового і газового забруднення і т.д.). Не менш важливим є розробка заходів з підтримки працездатності протягом тривалого часу і запобігання втоми. Все це залежить від режиму праці і відпочинку, організації робочого місця, стану транспортних засобів, ритму і темпу роботи, стану індустріальної естетики і т.д. він спрямований на усунення пов'язаного з цим фізичного і нейропсихологічного стресу.

План соціального розвитку передбачає поліпшення житлових умов і умов життя співробітників компанії, зміцнення матеріально-технічної бази соціальних і культурних послуг (житлове будівництво, дитячі установи, громадське харчування, побутові послуги, охорона здоров'я, культурні об'єкти, спорт, відпочинок і т.д.).

Також план соціального розвитку передбачає заходи, що сприяють розвитку трудової і творчої діяльності, що, зокрема, відбивається на інноваційному руху робітників і розвитку науково-технічної творчості.

План соціального розвитку підприємства повинен бути узгоджений з планом місцевого округу, і в цьому його особливість. Це пов'язано з його важливістю і тим, що багато соціальних проблем, які вирішуються, виходять за рамки однієї ініціативи.

У сучасних умовах без збалансованого розвитку як основного виробництва, так і соціальної інфраструктури підприємства неможливо досягти високих техніко-економічних показників виробництва. Соціальна інфраструктура підприємства складається з підрозділів громадського харчування, (studfile.net) медицини, дошкільних освітніх установ, освітніх установ, житлово-комунального господарства, відпочинку, фізичної культури і спорту. Вирішення проблеми соціального розвитку персоналу компанії-один з найважливіших факторів підвищення ефективності виробництва. На підприємстві розроблено план соціального розвитку, спрямований на поліпшення соціальної структури працівників, поліпшення умов праці та життя працівників, поліпшення соціально-культурних послуг і підвищення трудової активності. Через його важливість і той факт, що багато соціальних проблем, (studfile.net) які вирішуються, виходять за рамки окремих підприємств, план соціального розвитку підприємства повинен бути узгоджений з планом місцевого округу.

Значні кошти потрібні кожному підприємством на утримання всіх можливих (необхідних) об'єктів соціальної інфраструктури. В умовах кризи і пов'язаних з ним обмежених фінансових ресурсів багато підприємств змушені передати раніше створені окремі об'єкти соціальної інфраструктури в підпорядкування органів місцевого самоврядування – районних, міських і районних державних адміністрацій. Але навіть зараз є нові навчальні заклади, медичне обслуговування та рекреація по галузевому послузі.

Діяльністю підрозділу соціальної інфраструктури керує заступник операційного директора (віце-президент компанії), який відповідає за кадрові та соціальні питання. В даний час це залежить від відділів кадрів, технічної

освіти, адміністрації, економіки, житлово-комунального господарства, які безпосередньо контролюють діяльність установ соціальної інфраструктури підприємства.

На формування соціальної інфраструктури держави впливають фактори:

- економічний, пов'язаний з рівнем соціально-економічного розвитку країни;
- політичний, характеризує вплив соціальної політики на зростання потенціалу соціальної інфраструктури;
- правовий, визначає правові норми та правовідносини регулювання суспільних відносин, рівень правосвідомості населення;
- культурний, вплив моральних, культурних і духовних цінностей на соціальні відносини;
- демографічний, розмір населення з урахуванням демографічних характеристик, групи людей за статевою та віковою ознакою, народжуваність та смертність, міграцію та еміграцію населення, загальна кількість сімей, їх склад та розмір, співвідношення сільського та міського населення, відсоток працездатних осіб;
- соціальний, відображає структуру соціальних, професійних і кваліфікаційних якостей, зайнятість, рівень освіти, особливості повсякденного життя, структура та використання тимчасового фонду населення;
- національно-етнічний, визначає **вплив на розвиток соціальної інфраструктури менталітету, ([essuir.sumdu.edu.ua](http://essuir.sumdu.edu.ua))** споживчі звички, інтереси, традиції і звичаї.

Перераховані вище групи факторів взаємопов'язані і взаємозалежні і відіграють важливу **роль у подальшому розвитку соціальної інфраструктури в сучасній економічній ситуації.**

Отже, добре розвинена соціальна інфраструктура є необхідною умовою підвищення рівня і якості життя населення, ([essuir.sumdu.edu.ua](http://essuir.sumdu.edu.ua)) що позитивно позначається на соціально-економічному розвитку держави.

### 1.3 Проблема збалансованості розвитку виробничої та соціальної інфраструктури

У виробничу інфраструктуру входять підрозділи, які не беруть безпосередньої участі в створенні спеціалізованих виробів, але завдяки їх діяльності створюються необхідні умови для роботи основного виробничого цеху.

Держава має значний вплив на динаміку та економіку виробництва через розмір території, інфраструктуру, вартість транспортування, а також втрату ресурсів при доставці на підприємство та пов'язані з цим штрафи. Як правило, в обслуговуванні виробництва задіяно 40-50% персоналу промислового виробництва. Нестабільний режим функції та різноманітність операцій ускладнюють планування, нормалізацію та регулювання діяльності в цій галузі.

Зростаюча роль та важливість виробничої інфраструктури можна пояснити тим, що: ([dspace.nua.kharkov.ua](http://dspace.nua.kharkov.ua))

- 1) Підвищення рівня механізації та автоматизації ([science.kpi.kharkov.ua](http://science.kpi.kharkov.ua)) виробничого процесу збільшує обсяг і складність робіт, пов'язаних з ремонтом і регулюванням обладнання, і вимагає розширення асортименту інструментів, аксесуарів і пристосувань;
- 2) Перехід на нові технології і посилення технічного режиму роботи обладнання підвищують вимоги до якості і збільшують потребу в різних видах енергії; ([dspace.nua.kharkov.ua](http://dspace.nua.kharkov.ua))

- 3) Складність виробничого процесу і поглиблення внутрішньогалузевих відносин декомунізації між відділами збільшує навантаження на вантажоперевезення;
- 4) Навантаження на комунікаційну мережу та обладнання для захисту навколишнього середовища постійно збільшується.

Для досягнення високих виробничих і економічних результатів важливо створити комфортне соціальне середовище, сприятливе психологічне робоче середовище, соціальну мотивацію до праці, тобто активно функціонуючу соціальну інфраструктуру. Все це безпосередньо впливає на [suem.edu.ua](http://suem.edu.ua) рівень продуктивності праці і кінцевий результат діяльності компанії.

В цілому успішне управління в ринкових умовах неможливо без збалансованого розвитку як основного виробництва, так і виробничої та соціальної інфраструктури підприємства.

Таким чином, в сучасних умовах [suem.edu.ua](http://suem.edu.ua) високі техніко-економічні показники підприємства без збалансованого розвитку як основного виробництва, так і його виробничого і соціального розвитку інфраструктури. Крім того, сучасна реальність показує, що більшість об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури підприємства [suem.edu.ua](http://suem.edu.ua) органічно виражені на території того місця, де воно розташоване. Таким чином, конкретне підприємство має певний вплив на промисловий і соціальний регіон.

В даний час більшість важливих об'єктів соціальної та промислової інфраструктури знаходяться у віданні приватних компаній і передані на баланс муніципальних, сільських і районних рад, які не будуть поспішати займатися відновленням і розвитком через відсутність необхідних коштів. Водночас держава створила низку умов, спрямованих на процес децентралізації, всюдисущість місцевої автономії і, перш за все, на розвиток на базовому регіональному рівні.



Однак існують великі прогалини в організаційному та технічному рівнях первинного та допоміжного виробництва, які створюють вузькі місця в об'єктах інфраструктури. Перехід ключових виробничих процесів на нові технології і передове виробництво перевантажують енергетичні і транспортні мережі інфраструктурних підсистем, що призводить до частих аварій і простоїв. Отже, розвиток базової виробничої, промислової та соціальної інфраструктури має бути збалансованим.

Проблеми розвитку виробничої та соціальної інфраструктури підприємства включають в себе ряд проблем і обмежень, які можуть перешкодити досягненню збалансованого та сталого розвитку:

#### 1. Відсутність фінансових ресурсів

- Обмежені бюджети: багато країн, особливо країни, що розвиваються, відчувають значну нестачу фінансування інфраструктурних проєктів.
- Недостатнє інвестування: індивідуальні інвестори часто неохоче інвестують в інфраструктуру через тривалий період окупності та високий ризик.

#### 2. Нерегулярний розвиток

- Регіональна нерівність: інфраструктура часто розвивається нерівномірно, концентруючись у великих містах, залишаючи сільські та віддалені райони без необхідних послуг.
- Соціальна нерівність: бідні верстви населення можуть мати обмежений доступ до якісної соціальної інфраструктури, такої як освіта та охорона здоров'я.

#### 3. Погане планування та управління

- Недостатнє планування: відсутність довгострокового планування та стратегії може призвести до неефективного використання ресурсів.

- Корупція і неефективність: корупційні дії і погане управління часто призводять до затримок і перевитрати бюджетних коштів на інфраструктурні проекти.

#### 4. Екологічні проблеми

- Вплив на навколишнє середовище: Будівництво та експлуатація інфраструктури можуть призвести до несприятливих впливів на навколишнє середовище, таких як забруднення повітря, забруднення води та деградація земель.
- Сталий розвиток: необхідність впровадження екологічно чистих [технологій та підходів до \(science.kpi.kharkov.ua\)](http://science.kpi.kharkov.ua) будівництва та експлуатації інфраструктури для зменшення впливу на навколишнє середовище.

#### 5. Технічна проблема

- Старіння інфраструктури: багато країн стикаються з проблемою старіння інфраструктури, що вимагає значних інвестицій у модернізацію та підтримку.
- Інтеграція нових технологій: використання новітніх технологій для підвищення ефективності управління інфраструктурою може бути обмежене через недостатню кваліфікацію персоналу та стійкість до змін.

#### 6. Соціально-економічні проблеми

- Міграція та урбанізація: Швидка урбанізація може створити додаткове навантаження на міську інфраструктуру, що призведе до перевантаження транспортної системи та нестачі житла та інших соціальних послуг.
- Безробіття та економічна криза: економічні труднощі можуть обмежити можливості фінансування інфраструктурних проектів та зменшити зайнятість у цих сферах.

## 7. Демографічні зміни

- Старіння населення: демографічні зміни, такі як старіння населення, вимагають соціальної інфраструктури для задоволення нових потреб, включаючи охорону здоров'я та догляд за людьми похилого віку.
- Зростання населення: зростання населення створює додатковий попит на інфраструктуру, яка може перевищити потенціал розвитку.

Для вирішення цих проблем необхідно вжити комплексних заходів, в тому числі: ([science.kpi.kharkov.ua](http://science.kpi.kharkov.ua))

- 1) Ефективне планування та управління: впровадження сучасних методів планування, управління та моніторингу інфраструктурних проектів.
- 2) Залучення інвестицій: використання державно-приватного партнерства для залучення додаткових фінансових ресурсів.
- 3) Сталий розвиток: інтеграція екологічних стандартів на всіх етапах розвитку інфраструктури.
- 4) Технологічні інновації: використання новітніх технологій для підвищення ефективності та якості інфраструктури.
- 5) Соціальна орієнтація: забезпечити рівний доступ до соціальної інфраструктури для всіх верств населення.

Збалансований розвиток промислової та соціальної інфраструктури є важливим елементом сталого розвитку, забезпечення економічного зростання та покращення якості життя населення.

## РОЗДІЛ 2.

### АНАЛІЗ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

#### 2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Комунальна установа «Веселівський психоневрологічний інтернат» Запорізької обласної ради, ([tripoli.land](http://tripoli.land)) скорочене найменування: КУ «Веселівський психоневрологічний інтернат» ЗОР (далі – Інтернат) функціонує з 1936 року.

Юридична адреса: 70405, Запорізька обл., Запорізький р-н, с. Зоряне, вул. Бойко, 4.

Інтернат підпорядкований, підзвітний та перебуває у віданні Запорізької обласної ради (далі - орган з акредитації), який відповідно до галузевого аспекту відповідає за соціальний захист населення Запорізької облдержадміністрації..

Діяльність Інтернату регламентується Положенням, затвердженим рішенням Запорізької обласної ради від 09.10.2017 №41.

Інтернат створюються для тимчасового або постійного проживання / перебування людей зі стабільними інтелектуальними та / або психічними розладами, яким за станом здоров'я потрібно ряд заходів зовнішнього догляду, соціальних послуг, медичних, соціальних послуг та реабілітації, а також за висновками комісії охорони здоров'я за участю лікарів. . психіатрам не протипоказане перебування в школах-інтернатах (далі - палати)..

Директор Інтернату:

**Надточій Олександр Сергійович**

Заступник директора: Твердохліб Микола Вікторович;

Заступник директора з організації надання соціальних послуг:

Єрещенко Вадим Ігорович

Головний бухгалтер: Головань Венера Альвиртівна;

Завідувач медичним відділенням: Ємець Євгеній Миколайович;

Лікар-психіатр(0,5, ставки): Поліщук Петро Вікторович;

Павлова Юлія Сергіївна;

Сафонов Дмитро Миколайович;

Основна мета інтернату - забезпечити права та інтереси підопічних, забезпечити проживання / перебування, соціальні послуги, постійну зайнятість (творча діяльність, дозвілля, освіта, волонтерська робота тощо) для забезпечення адекватних умов та медичне обслуговування підопічних.

Інтернат надає соціальну послугу стаціонарного догляду на безоплатній та платній основі.

Підопічні відповідно до встановлених норм забезпечуються:

- приміщенням (житловими кімнатами) для проживання/перебування та усіма комунально-побутовими послугами;
- предметами, матеріалами та інвентарем (одягом, взуттям, постільною білизною, засобами особистої гігієни, столовим посудом);
- розумне, принаймні, 4-разове харчування, включаючи прийоми їжі з урахуванням віку ([moodle.znu.edu.ua](http://moodle.znu.edu.ua)) і стану здоров'я відповідно до природних норм харчування (часовий інтервал між прийомами їжі не повинен перевищувати 4 годин);
- лікарськими засобами, технічними та іншими засобами і виробами медичного призначення ([moodle.znu.edu.ua](http://moodle.znu.edu.ua)) у порядку, встановленому законодавством.

Організацією трудотерапії, культурно-масової та оздоровчо-спортивної роботи з урахуванням стану здоров'я і віку тих, хто проживає в Інтернаті.

Наданням комплексу реабілітаційних послуг відповідно до індивідуальної програми реабілітації інваліда.

Умовами, що сприяють адаптації психічно хворих громадян у новому середовищі. ([www.vnmu.edu.ua](http://www.vnmu.edu.ua))

Підопічні отримують соціально корисний різновид самообслуговування з урахуванням віку, статі, фізичних характеристик, вимог чинного закону про охорону здоров'я, норм і правил особистої гігієни та санітарії. При цьому підопічним відповідно до законодавства забезпечуються належні санітарно-гігієнічні та безпечні умови праці.

Працетерапія, надання реабілітаційних послуг, технічних та інших засобів реабілітації, ([enpuir.npu.edu.ua](http://enpuir.npu.edu.ua)) медичне обладнання для соціальної адаптації підопічних проводяться відповідно до індивідуальних програм реабілітації інвалідів. Індивідуальні програми реабілітації інвалідів створюються на підставі дій комітету медико-соціальних експертів.

Працетерапія здійснюється у майстерні з працетерапії, на підсобному господарстві, з обов'язковим дотриманням правил техніки безпеки, урахуванням санітарних вимог, відповідно до чинного законодавства України На сьогодні працетерапія рекомендована 21 особі.

Процес працетерапії проходить в присутності інструктора з трудової терапії) або медичного працівника (медичної сестри/медичного брата або молодшої медичної сестри/молодшого медичного брата(санітарки-палатної/брата палатного) залежно від характеру ([science.kpi.kharkov.ua](http://science.kpi.kharkov.ua)) виконуваних робіт), у якого є в наявності аптечка першої медичної допомоги.

Підопічні забезпечуються спецодягом та взуттям відповідно до встановлених норм. ([zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua))

Медичні працівники Інтернату, соціальні працівники тощо, здійснюють забезпечення навчального, корекційно-виховного та психологічно-реабілітаційного процесу підопічних.

Діяльність Інтернату ґрунтується на принципах гуманності, демократичності, поваги до особистості.

Підопічні Інтернату залучаються до самообслуговування, різних видів суспільно корисної праці з урахуванням віку, ([zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)) фізичних особливостей.

Інтернат приймає людей похилого віку та інвалідів старше 18 років, яким за станом здоров'я потрібен комплекс зовнішнього догляду, побутових послуг, медичних та реабілітаційних послуг, і, згідно з висновками медичного консультативного комітету за участю психіатрів, перебування в інтернаті не протипоказане, незалежно від присутності осіб, юридично зобов'язаних їх утримувати, або опікунів та піклувальників.

На даний час затверджено:

- кількість ліжко-місць на 28.03.2024 – 383.
- фактична кількість підопічних на 28.03.2024 - 380 (чоловіки - 120, жінки - 260)
- ліжкохворі – 48;
- малорухомі - 72 , з них пересуваються на візках/ходунках – 27.
- кількість дієздатних підопічних - 210 осіб.
- кількість недієздатних підопічних - 170 осіб, у тому числі ([science.kpi.kharkov.ua](http://science.kpi.kharkov.ua)) опікуном яких є директор - 117 осіб, інші законні представники/опікуни - 53 осіб, із них перебувають на тимчасово окупованій території – 11 осіб.
- пенсію отримують особисто підопічні 327 осіб, із них на банківську картку 173 особи. Банківські картки зберігаються у сейфі, відповідає за них голова комісії по видачі пенсій

підопічним. Підопічні отримують кошти самостійно, або за допомогою членів комісії, якщо в цьому є потреба і витрачають її на власний розсуд. Через підприємство поштового зв'язку пенсії отримують - 154 осіб і витрачають готівку на власний розсуд.

- розпоряджається опікун (директор) 117 осіб, пенсія витрачається на потреби підопічних, закупівля здійснюється членами комісії за бажанням підопічних;
- чи виконують свої обов'язки інші опікуни (51 опікун – виконує свої обов'язки, 2 – не виконує, перебувають на окупованій території).
- кількість евакуйованих підопічних 53 особи до 8 установ, із них: до Львівської області – 10 , Чернівецької – 15, Волинської – 4, Одеська обл. -5, Івано-Франківської області -15, Запорізької обл. - 4 .
- затверджена штатна чисельність працівників на 28.03.2024 – 197 од.
- фактично зайнято штатних посад на 28.03.2024 - 190 од.
- лікарський персонал - 2,5 од.
- середній медичний персонал -19 од.
- молодший медичний персонал - 100 од.
- інший обслуговуючий персонал (соціальні працівники, культпрацівники, кухонні працівники, перукар, машиністи з прання, інструктор з трудової терапії) - 25 од.
- інший персонал установи – 43,5 од.
- із загальної кількості фактично зайнятих посад:
- фактично працюють (виконують посадові обов'язки) - 190 осіб
- перебувають у лавах ЗСУ -8 осіб
- перебувають на простої - 0 осіб
- кількість вакантних посад на 28.03.2024 – 7.



Затверджені видатки 2024 рік 37361,3 тис. грн.. / використано на 28.03.2024 8780,8 тис. грн.. на:

- заробітну плату з нарахуванням 27544,4 тис. грн.. / 6670,6 тис. грн..
- комунальні послуги та енергоносії 2733,2 тис. грн.. / 1455,2 тис. грн..
- продукти харчування 5126,8 тис. грн.. / 497,5 тис. грн..
- медикаменти 351,6 тис. грн. / 0,0 тис. грн..
- відшкодування пільгових пенсій 455,5 тис. грн.. / 0,0 тис. грн..
- розрахунки з бюджетом (КЕКВ 2800) 33,6 тис. грн.. / 5,5 тис. грн..
- інші поточні видатки 1116,0 тис. грн. / 108,3 тис. грн..

**КЕКВ 2210:**

- 1) господарські товари 0,0 тис. грн.. / 0,0 тис. грн..
- 2) будівельні матеріали 0,0 тис. грн.. / 0,0 тис. грн..
- 3) засоби протипожежного захисту 0,0 тис. грн.. / 0,0 тис. грн..
- 4) паливно-мастильні матеріали 445,3 тис. грн.. / 0,1 тис. грн..
- 5) миючі засоби 10,9 тис. грн.. / 0,0 тис. грн..
- 6) обладнання 0,0 тис. грн.. / 0,0 тис. грн.
- 7) канцтовари, конверти 38,4 тис. грн.. / 0,0 тис. грн..

**КЕКВ 2240:**

- 1) поточні ремонти приміщень 0,0 тис. грн.. / 0,0 тис. грн..
- 2) технічне обслуговування обладнання, техніки, мереж тепло, водо, електропостачання 263,5 тис. грн. / 63,4 тис. грн..
- 3) послуги з пожежної безпеки 95,3 тис. грн.. / 20,3 тис. грн..
- 4) послуги зв'язку (у т.ч. Інтернет) 8,4 тис. грн.. / 2,1 тис. грн..
- 5) супровід програмного бухгалтерського забезпечення 15,6 тис. грн. / 12,3 тис. грн..
- 6) лабораторні послуги ветеринарної медицини 20,2 тис. грн.. / 0,0 тис. грн.
- 7) лабораторні послуги аналізу проб зворотних вод 18,6 тис. грн.. / 4,6 тис. грн.

- 8) послуги з утилізації матеріалів та обладнання (медичні відходи, ветеринарні відходи, люмінісцентні лампи, офісна техніка) 6,8 тис. грн. / 0,0 тис. грн.
- 9) послуги з медичного огляду працівників та стоматологічні послуги – 113,1 тис.грн./ 0,0 тис.грн.
- 10) страхування життя водіїв та транспортних засобів 5,3 тис.грн./ 0,0 тис.грн.
- 11) технічний огляд та поточний ремонт транспортних засобів 48,9 тис.грн./ 0,0 тис.грн.

Середньомісячна вартість послуги стаціонарного догляду за I квартал 2024 року (з урахуванням загального та спеціального фондів):

Усього 10609,40 грн, у т.ч.: харчування 3692,06 грн, медикаменти 294,64 грн .

Середньомісячна заробітна плата працівників за I квартал 2024 року: працюючих - 9642,24 грн.

Залучення додаткових джерел фінансування (гуманітарна/благодійна допомога):

- за 2023 рік – 4140,9 тис. грн.:
- **предмети, матеріали, обладнання та інвентар –** ([boryslavrada.gov.ua](http://boryslavrada.gov.ua)) 1765,5 тис.грн.
- продукти харчування - 849,1 тис. грн .
- медикаменти - 761,1 тис. грн..
- **обладнання і предмети довгострокового користування –** 765,2 тис.грн.
- **станом на** ([boryslavrada.gov.ua](http://boryslavrada.gov.ua)) 28.03.2024 – 220,8 тис. грн:
- обладнання - 132,9 тис. грн..(водонагрівач, сушильна машина, бенз.генератор);
- паливно-мастильні матеріали 87,9 тис. грн. (дизельне паливо, бензин).

## 2.2 Оцінка виробничої інфраструктури підприємства

В Інтернаті є автопарк, який складається з (studfile.net) 6 автотранспортних засобів: ВАЗ – 21099; ВАЗ – 2106; ГАЗ – 32213; ГАЗ 5312-2шт ; ЗАЗ DAEWOOLANOS.

Інженерні мережі:

- 1) Система водопостачання включає: водозабірне обладнання, насосна станція, трубопроводи, мережі. Водозбір й водоводи знаходяться в зоні санітарної охорони інтернатної установи. Мережа водопостачання тупикова.
- 2) Каналізаційна мережа слугує для водовідведення господарсько-побутових і виробничих стоків, а також атмосферних стоків, система каналізування є загальна. Каналізаційна система включає: очисні споруди, каналізаційні мережі. У систему очищення входять також видалення з (studfile.net) території закладу сміття й твердих відходів організацією на договірній основі.
- 3) Електрична система включає закриту трансформаторну підстанцію (ЗТП), лінії електропередачі, внутрішньо будинникові мережі. Для забезпечення безперебійної роботи електроустаткування є в наявності дизельгенератор.
- 4) Теплові мережі для тепlopостачання (studfile.net) інтернату використовується двотрубна система, яка включає зовнішні мережі від котелень до будинків і внутрішньо будинникові мережі. На території інтернату розміщено дві газові котельні.
- 5) Система газопостачання низького тиску. Вона включає газопроводи низького тиску, газорегуляторний пункт і комерційний вузол обліку газу. Споживачами природного газу є модульні котельні.

Транспортні мережі під'їзди та заїзди з асфальтованим покриттям

Кошторис на 2021 рік на утримання установи заплановано з обласного бюджету по загальному фонду 28 млн. 850 тис.грн., по спеціальному фонду- 7млн. 481тис.грн.

З початку року одержано благодійної допомоги в сумі 561грн.

Планові видатки на 1 підопічного в день по харчуванню складають 70,58 грн., по медикаментам –5,79 грн.

Кредиторська заборгованість станом на 01.03.2021 року складає 144 тис.грн.

Станом на 01.03.2021 року середньомісячна вартість проживання підопічного на державному утриманні- 9503,08 грн.

Загальна площа земельної ділянки - 99,6 тис.м<sup>2</sup>, в тому числі (studfile.net) 85,0 тис.м<sup>2</sup> земель сільського господарського призначення. Площа забудови - 6,6 тис.м<sup>2</sup>.

Інтернат має власне підсобне господарство - 71.5 га оброблюваної землі та тваринницька ферма. Сільськогосподарські угіддя засіваються зерновими та технічними культурами. Є невеличка теплиця. Вся продукція, що виробляється на підсобному господарстві іде на харчування підопічних.

### 2.3 Оцінка соціальної інфраструктури підприємства

На території інтернату є нерухоме майно:

- житлових корпусів – 5
- харчоблок – 1
- пральня – 1
- їдальня – 1

- бібліотека – 1
- тренажерний зал – 1
- трудова майстерня – 1
- актовa зала – 1

Загальна площа установи – 8477,69 кв.м., житлова – 2267,1 кв.м.

Також на території інтернату є котельні і генератори (забезпечення теплопостачанням, централізоване, власною котельнею із зазначенням виду палива, як забезпечується гаряче та холодне водопостачання, забезпечення питною водою, генераторами. В наявності – 2 власні котельні, вид палива – природний газ, гаряче водопостачання забезпечується котельнею та електричними водонагрівачами, холодне водопостачання забезпечується артезіанською свердловиною, питною водою забезпечується за допомогою системи доочистки технічної води з артезіанської свердловини, генератори в наявності – 5 шт. (1 шт. – 100 кВт (ДП), 1 шт. - 36кВт (ДП), 1 шт. 9кВт (бензин), 2 шт. 8,5 кВт (бензин)).

Стан пожежної безпеки (у т. ч. наявність декларації **відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань пожежної безпеки, (sci.ldubgd.edu.ua)** що не виконано згідно з приписами ДСНС, потреба у фінансуванні). Згідно приписам ДСНС усунені недоліки з пожежної безпеки крім встановлення блискавкозахисту на які є потреба у фінансуванні, а саме : 1525604,48 грн.

Укриття (кількість приміщень, їх площа, загальна місткість укриттів, чим облаштовано, наявність медикаментів, запасу їжі тощо (наявність Акту оцінки об'єктів щодо можливості його використання для укриття, як найпростішого). На території установи знаходиться - 4 укриття загальною площею 636,5 кв.м., їх укомплектовано до використання згідно актів ДСНС:

- 1) захисна споруда №1 –(підвальне приміщення корпусу №4, загальна площа 116,0 кв.м., обладнане лавками, повербанками, ношами, засобами

пожежогасіння та іншими засобами, відповідно до вимог законодавства. Забезпечена питною водою. Рекомендоване на 20 осіб (акт перевірки ДСНС від 20.11.2023р.);

2) захисна споруда №2 – подвійного призначення (підвальне приміщення харчового комплексу), загальна площа -263,8 кв.м. В приміщенні проходять виробничі процеси. Споруда обладнана лавками, розкладними ліжками, постільним приладдям, ліхтарями, повербанками, ношами, засобами пожежогасіння та іншими засобами, відповідно до вимог законодавства. Забезпечена питною водою. Рекомендована для використання укриття, як найпростіше укриття ( акт перевірки ДСНС від 20.11.2023р.);

3) захисна споруда №3 – подвійного призначення (овочесховище), загальна площа 205,0 кв.м., обладнана лавками, піддонами для сидіння, повербанками, ношами, засобами пожежогасіння, та іншими засобами відповідно до вимог законодавства. Рекомендована для використання для укриття населення, як найпростіше укриття на 20 осіб (акт перевірки ДСНС від 20.11.2023 р.);

4) захисна споруда №4 - окрема споруда за овочесховищем, загальна площа -51,7 кв.м, обладнана лавками, розкладними ліжками, постільним приладдям, ліхтарями, повербанками, ношами, засобами пожежогасіння та іншими засобами, відповідно до вимог законодавства. Рекомендована для використання укриття, як найпростіше укриття на 20 осіб (акт перевірки ДСНС від 20.11.2023р.).

Інтернат – це дві двоповерхові будівлі та дві - одноповерхові.

Житлові кімнати відділення для ліжкохворих осіб оснащені системами кондиціонування. В кімнатах наявні телевізори.

В кожному відділенні холи обладнані телевізорами та м'якими меблями. Поряд з цим в багатьох кімнатах є телевізори індивідуального користування з

супутниковими антенами. В молодіжному відділенні в наявності сучасна кухня для самостійного приготування їжі.

Працює бібліотека, де крім сучасних книг є періодичні видання (газети, журнали). З підопічними, з метою їх адаптації та соціалізації, проводяться заняття з рукоділля, художньої самодіяльності. спортивні змагання.

Медичне забезпечення:

Відповідно штатного розпису –4 штатних одиниць лікарів, у тому числі:

- 1 – завідувач медичного відділення;
- 2 од. - лікарі – психіатри;
- 1 од. - лікар – терапевт,
- головна сестра медична – 1 од.,
- сестра медична з дієтичного харчування – 1 од.,
- сестра медична вищої категорії – 2 од.,
- сестра медична 1 категорії – 1 од.,
- сестра медична – 11 од.
- дезінфектор – 0,5 од.

Структура інтернату додається.

Підопічні інтернату за територіальною ознакою закріплені за лікувально-профілактичною установою – **Комунальне некомерційне підприємство «Центр первинної медико-санітарної допомоги «Сімейний лікар» Широківської сільської ради. ([vodokanal.zp.ua](http://vodokanal.zp.ua))** За профільним (психоневрологічним) спрямуванням надають медичну допомогу – **комунальна установа «Обласна клінічна психіатрична лікарня» Запорізької обласної ради ([cmhmda.org.ua](http://cmhmda.org.ua))** та інші профільні лікувальні заклади області.

Крім періодичних консультацій, рекомендацій лікарів Інтернату, щорічно проводиться:

- поглиблений комплексний огляд вузькими спеціалістами та обстеження аналізів відповідно до плану узгодженому з ЦРБ;
- підопічні, які пересуваються самостійно проходять флюорографічне обстеження на пересувному флюорографі. У ліжку хворих обстежується мокрота на БМ- (32особи.).

На кожного підопічного заведена і ведеться закріпленими лікарями «Історія хвороби».

За період з січня по грудень поточного року на стаціонарному лікуванні в лікарнях знаходились 54 підопічних.

У медичному відділенні функціонують:

- маніпуляційний кабінет
- перев'язувальний кабінет.

Обладнання кабінету з лікувальної фізкультури:

- шведська стінка в комплекті;
- масажне ліжко;
- міні-стадіон «Альфа»;
- орбітрек «Омега»;
- бігова доріжка;
- футбол – 2 од;
- степ-дошка- 6 од.;
- килимки гімнастичні – 6 од.;

Навчання молодшого медичного персоналу проводиться згідно з графіком.

Підопічні забезпечуються памперсами та гігієнічними прокладками відповідно до вимог чинного законодавства.



Організація харчування в Інтернаті здійснюється на підставі добових норм на харчування, затверджених постановою Кабінету Міністрів України ([dnz411.edu.kh.ua](http://dnz411.edu.kh.ua)) №324 від 13.03.2002 року та рекомендацій лікарів (в наявності декілька дієтстолів № 1, 4, 5, 9, 15 ) та перетерте харчування.

### РОЗДІЛ 3.

#### НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

Потреба коштів на придбання обладнання і предметів довгострокового:

- 1) автосус Mercedes-Benz Sprinter 18-20 місць б/в (або аналог) (останній автомобіль, що був придбаний установою - ГАЗ-32212- в 2008 році, не забезпечує в повній мірі потреби установи та вимагає значних витрат на підтримання його в належному технічному стані) – 950,0 тис.грн.;
- 2) фільтр комплексного очищення води зі свердловини Organik K16 Classic з витратними матеріалами на обслуговування обладнання, **в зв'язку з** [studfile.net](http://studfile.net) високою агресивністю технічної води, обладнання, передбачене для прання білизни, гарячого водопостачання тощо, швидко виходить з ладу і не відпрацьовує передбаченого терміну експлуатації - 110,0 тс.грн.

Потреба в коштах на проведення капітального ремонту:

- 1) улаштування системи зовнішнього блискавкозахисту та заземлення будівлі житлового корпусу № 1, 2 (літ. А-2), житлового корпусу № 3 (літ. Г-2), житлового корпусу № 4 (літ.а Е), житлового корпусу № 5 (літ. Ж), адміністративного корпусу (літ.Д), банно-прального комбінату (літ. П), трудмайстерні (літ.З), майстерні електроцеха (літ. С) – 1525,6 тис.грн.;
- 2) капітальний ремонт м'якої покрівлі житлового корпусу № 2, в зв'язку зі здуттям покрівлі, наявності горбистих ділянок, тріщин,

відшарувань, розривів покрівельного покриття, порушення гідроізоляції в зоні примикань, руйнування цілісності – 1200,0 тис.грн.;

- 3) капітальний ремонт газової котельні ТМКУ-600, що потребує придбання та роботи із заміни теплообмінників, циркуляційних насосів для опалення, газових клапанів, плат керування газовим клапаном, датчиків температури, електродів, та інше обладнання – 650 тс.грн.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна енциклопедія. : [у 3 т.] / [за ред. С.В. Мочерного]. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. – 634 с.
2. Ягодка А. Г. Соціальна інфраструктура і політика. / Ягодка А. Г. – К.: КНЕУ, 2000. – 212 с.
3. Родащук Г. Ю. **Значення та тенденції розвитку автомобільних доріг у сільській місцевості України** [Електронний ресурс] / Родащук Г. Ю. // **Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва.** – 2009. – Випуск 71 (частина 2 – економіка). ([elar.kpnu.edu.ua](http://elar.kpnu.edu.ua)) – Режим доступу ([kneu.edu.ua](http://kneu.edu.ua)) до журн. – <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1497>.
4. Бондар С. І. **Розвиток соціальної інфраструктури села в ринкових умовах: (ipa.karazin.ua) автореф дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук (kneu.edu.ua)** : спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК» / Бондар С. І. – Харків, 2005. – 19 с.
5. Статистичний щорічник Вінниччини 2008. – Головне управління статистики у Вінницькій області. – Вінниця, 2009 р. – 632 с.